AUSTRONESISCH EN AUSTROASIATISCH.

DOOR

H. KERN.

Aan de vergelijkende taalwetenschap, die in den loop der 19^{de} eeuw zich voortdurend in breedte en diepte ontwikkeld heeft, is het te danken dat wij nauwkeurig de grenzen kunnen bepalen van een aantal grootere en kleinere taalfamilies, en dat de verwantschap die tusschen de leden van elke taalfamilie bestaat volgens vaste regelen aangetoond en bewezen wordt. Elke familie heeft hoofdkenmerken die aan al haar leden gemeen zijn, en onderscheidt zich, in haar geheel beschouwd, *kennelijk van andere families*. Niettemin komt het voor, dat men enkele punten van overeenkomst ontdekt die niet uit ontleening kunnen verklaard worden. Zijn die punten van overeenkomst dan slechts schijnbaar, toevallig? of zouden twee families, hoezeer thans en reeds vóór veel eeuwen duidelijk onderscheiden, soms tot een hoogere eenheid kunnen herleid worden? De antwoorden hierop zijn niet eensluidend. Het heeft niet ontbroken aan pogingen om aan te toonen dat er wel degelijk verwantschap, al is het dan ook in verderen graad, tusschen sommige verschillende taalfamilies bestaat. Een Italiaansch geleerde, Trombetti, heeft zelfs beproefd de gemeenschappelijke afkomst van alle talen aan te toonen. Zulk een onderneming is ontijdig en moest daarom reeds onvermijdelijk mislukken. Men bedenke wel, dat de oudste vorm waartoe wij de talen van elke familie kunnen herleiden, wel is waar niet met volkomen nauwkeurigheid in allen deele, maar toch met een voldoende graad van juistheid, volstrekt niet is wat de Duitschers noemen een „Ursprache“ — een term dien men liever geheel moest verbannen — maar wel beschouwd een tamelijk „moderne“ taal; dat wil zeggen, een taal welke eeuwen en eeuwen van ontwikkeling had doorgemaakt voordat ze het standpunt had bereikt dat voor onzen blik 't oudste, maar op zich zelf laat, jong is. Zou iemand nu willen beproeven een paar verschillende taalfamilies, bijv. de Indogermaansche en de Ural-altaïsche, tot een gemeenschappelijken

oorsprong terug te brengen, dan moet hij trachten de eigenaardigheden die zich in verloop van tijd in elk der twee vergeleken familiën ontwikkeld hebben of kunnen ontwikkeld hebben, van de bestanddeelen en vormen welke van den begiune af aan elk der twee eigen moeten geweest zijn, te scheiden. Vooralsnog is zulks in veel gevallen onmogelijk; zóóver is de wetenschap nog niet gevorderd. Maar aan den anderen kant is het niet te ontkennen dat er soms tusschen twee familiën zóóveel en zóó treffende punten van overeenkomst zijn, dat men onmogelijk aan toeval of ontleening kan denken. Zulk een geval doet zich voor bij de Chamitische taalfamilie, waartoe o. a. 't Egyptisch behoort, en de Semitische. Dat deze twee taaltammen onderling verwant zijn, en niet eens in vèr verwijderden graad, is onwedsprekelijk.

Een hoogst belangrijke ontdekking — als zoodanig mag men het bestempelen — betreft de verwantschap tusschen een ander stel van taalfamiliën, namelijk de Maleisch-Polynesische en de Mon-Khmertalen, bij welke laatste zich aansluiten nog eenige andere talen in Achteren Voor-indië. Aan 't betoog van den samenhang van deze twee familiën is gewijd een onlangs verschenen werk getiteld „Die Mon-Khmer-Völker ein Bindeglied zwischen Völkern Zentralasiens und Austronesiens”¹ door Pater W. Schmidt, wiens verhandeling over „Die Sprachen der Sakei und Semang auf Malakka und ihr Verhältniss zu den Mon-Khmer-Sprachen” in der tijd, zooals men zich herinneren zal, verschenen is in deze Bijdragen 6^e Volgr., Deel VIII. Na deze verhandeling verschenen van zijne hand „Grundzüge einer Lautlehre der Mon-Khmer-Sprachen” (in Denkschriften der Kaiserl. Akad. d. Wiss. in Wien, phil.-hist. Kl. Bd. III), en „Grundzüge einer Lautlehre der Khasi-Sprache in ihren Beziehungen zu derjenigen der Mon-Khmer-Sprachen” (in Abhandlungen der Kön. Bayer. Akad. d. Wiss. (Kl. I, Bd. XXII, Abt. 3).

In de drie laatstgenoemde verhandelingen werd het bewijs geleverd dat in Achter-indië een gausche groep van onderling verwante talen bestaat, geheel verschillend van 't Siameesch en Burmeesch, d. i. van de Chineesch-Tibetsche familie. Bedoelde groep omvat Mon, Khmer, Palong, Wa, enz.; voorts Semang en Sakei; Khasi en Nicobarisch.

Reeds geruimen tijd vóórdat Pater Schmidt de Mon-Khmer-talen tot onderwerp zijner studiën maakte, had Prof. E. Kuhn belangrijke

¹ Herdrukt uit Archiv für Anthropologie, N. F., V, 1 & 2 (Brunswijk, 1906).

punten van overeenkomst aangewezen tusschen genoemde Achter-indische talen en een groep in Voor-indië, welke 't Munḍa en Santali omvat. Verder onderzoek heeft de verwantschap tusschen de Mon-Khmer- en Munḍa-talen bevestigd.

De taalfamilie gevormd door Mon-Khmer, Munḍa, Nicobar, Khasi, Semang onderscheidt zich, gelijk reeds met een enkel woord gezegd, scherp van de Chineesch-Tibetsche-Siameesche-Burmeesche familie. In welke verhouding staat ze echter tot de Maleisch-Polynesische, of, zooals Pater Schmidt ze noemt, Austronesische familie? De oplossing nu van dit vraagstuk is beproefd, en wel met goed gevolg, wat de hoofdzaak betreft, in 't bovenvermelde werk „Die Mon-Khmer-Völker“. Om den lezer een denkbeeld te geven van den inhoud van dit voor de beoefenaars der Indonesische talen hoogst belangrijk geschrift, moge hier een overzicht volgen van hetgeen de Schrijver tot staving van zijn gevoelen aanvoert.

Na met voldoende uitvoerigheid in 't licht gesteld te hebben in welke verhouding de Austroasiatische talen ¹ tot elkaar staan, stelt hij als uitkomst van 't onderzoek vast, dat: de innige samenhang tusschen de Munḍa-talen met het Nicobarisch, Khasi, Mon-Khmer zeker is; een samenhang die niet louter een hypothese is, maar een feit, hetwelk denzelfden graad van zekerheid bezit als bijv. de onderlinge verwantschap der Indogermaansche talen (blz. 17).

In tabellarischen vorm vinden wij bedoelde talen aldus gegroepeerd :

- I. a. Semang.
- b. Senoi (Sakei en Tembe).
- II. a. Khasi.
- b. Nicobar.
- c. Wa, Palong, Riang.
- III. a. Mon-Khmer (met Bahnar, Stieng, enz.).
- b. Munḍa-talen.
- c. Tjam, Rade, enz. Vermengingen met austronesische talen.

In een afzonderlijk hoofdstuk wordt uitgeweid over de anthropologische kenmerken der volken die Austroasiatische talen spreken. Op grond van door anthropologen verzamelde gegevens komt Schrijver tot de slotsom dat al die volken physiologische kenmerken gemeen hebben waardoor zij zich zoowel van de Indogermaansche als van de Chineesch-Tibetische volken duidelijk onderscheiden.

¹ Deze naam is door den schrijver gekozen ter aanduiding der Mon-Khmer-Munḍatalen.

Het belangrijkste gedeelte, het eigenlijke hoofddoel van 't werk, is: 't bewijs te leveren dat de Austroasiatische en de Austronesische talen met elkaar in verband staan, een verband niet zóó nauw als er bestaat tusschen de leden van elk dezer twee familiën onderling, maar toch een onmiskkenbaar, al is het dan ook meer verwijderd verband.

Om deze stelling te bewijzen wordt de aandacht gevestigd o. a. op de overeenkomst in klankstelsel; in de oorspronkelijke overeenkomst in de woordvorming; in de aanhechting van 't bezittelijk voornaamwoord; in de gelijkheid van een groote menigte wortelwoorden.

Wat het klankstelsel betreft, is op te merken dat de aspiraten die thans in de Mon-Khmer- en Munḍa-talen voorkomen, zeker niet oorspronkelijk zijn. Zoo oordeelt Pater Schmidt, en ik ben het geheel met hem eens. Maar hij dwaalt als hij meent dat aspiraten in de Austronesische talen geheel ontbreken. O. a. heeft het Madoereesch zeer energische aspiraten; zoo ook 't Atjehsch. Ook is het duidelijk dat de *f* en *v* (niet te verwarren met *w*), welke in zooveel talen der familie voorkomen, thans spiranten, eenmaal aspiraten moeten geweest zijn. Ook de Toba-Bataksche *h* (nog steeds door *k* uitgedrukt), gewestelijk als onze *ch* klinkende, en de Niasche spirantische *g* (*gh*, niet *ch*, zooals de Duitsche zendelingen spellen) moeten zich uit aspiraten ontwikkeld hebben. Dit neemt niet weg, dat oorspronkelijk de Austronesische talen geen aspiraten bezaten, en in zoover blijft de stelling van Pater Schmidt in kracht.

In de woordvorming vertoont zich de overeenkomst door 't gebruik van prefixen, infixen en suffixen. Vooral 't voorkomen van infixen is zeer merkwaardig.

Een derde punt van overeenkomst is het possessiefaanhechtsel. Geheel onjuist echter is de bewering (blz. 49) dat de Austronesische talen alleen den enkelvoudsvorm der voornaamwoorden aanhechten, ook waar de bezitters meervoudig zijn. Willekeurig en in strijd met bekende klankwetten is ook de meening (blz. 50) dat het enkelvoud *kau* zou ontstaan zijn uit *kamu*, terwijl dit laatste blijkbaar een verouderde meervoudsvorm is van *mu*, gelijk *kapwa* van *pwa*. Deze functie van *ka* is ook te herkennen wanneer het zgn. abstracta vormt, want de abstracta zijn oorspronkelijk collectiefbegrippen. Voorts duidt het prefix *ka* ook gelijkheid aan; natuurlijk, want de begrippen „gelijk, tegelijk, samen“ raken elkander.

Een aanzienlijke plaats is ingeruimd aan de vergelijking van den woordenschat der twee taalfamiliën. Het kan niemand die de lijst nagaat ontsnappen dat zooveel eenlettergrepige stamwoorden in de

Austroasiatische talen teruggevonden worden in Austronesische tweelettergrepige stammen bestaande uit m. m. hetzelfde bestanddeel vooraf gegaan door een ander. Dit is een schitterende bevestiging van de meermalen uitgesproken en met redenen omkleede stelling dat de tweelettergrepigheid der stamwoorden, die 't meerendeel uitmaken in de Maleisch-Polynesische talen, een gevolg is soms van reduplicatie, meest van samenstelling van een éénlettergrepigen wortel met een of ander formatief, welks functie slechts hoogst zelden te herkennen is, als behorende tot een voorhistorisch tijdperk der taal. Deze samengestelde vorm der meeste Austronesische stamwoorden, al ontbreken soortgelijke niet in de Austroasiatische, is een van de meest kenmerkende verschillen tusschen de twee families die met elkander in een verwijderd, maar onmiskenbaar verband staan. Met andere woorden, er moet eenmaal in een zeer ver verleden, een taal gesproken zijn door een volk dat zich om onbekende redenen en op een niet te bepalen tijdstip in twee deelen gesplitst heeft; elk deel heeft zich zelfstandig ontwikkeld in verschillende richting, zoodat allengs de verschillen zóó groot zijn geworden dat de Austroasiatische en de Austronesische talen twee afzonderlijke, al is het dan ook verwante families uitmaken.

Begrijpelijkerwijs zal men in de vrij lange reeks van vergelijkingen enkele ontmoeten die twijfelachtig, andere die onjuist zijn, maar na aftrek van al zulke gevallen blijft er genoeg en meer dan genoeg over om onomstootelijk te bewijzen wat de Schrijver betoogen wilde. Slechts op één onjuistheid voel ik mij genoopt de aandacht te vestigen omdat ik zelf de schuldige ben, niet Pater Schmidt. Het betreft N° 139 (blz. 146), waar eenige woorden voor „zon” ten onrechte in verband gebracht zijn met Fidji *rara*. Want *Sawu lodo*, *Sumba lodu*, *Rotti lëdo*, *Moa*, *Letti ler*, *Timor neno*, *Kei ler*, *zon*, zijn vormen van een wijdverbreid woord dat in ettelijke verwante talen „dag”, in andere „zon”, in nog andere beide beteekent: *Dajak andau*, dag; *pandang andau*, zonneschijn; *Toumbulu*, *Tonsea*, enz. *ěndo*, dag, *si ěndo* (eig. de Dag, verpersoonlijkt, dus z. v. a. *Daggod*), zon; *Bisaya ađlao*; *Bikol*, *Pampanga*, *Iloko aldao*, *Tagalog arao*, zon; *Bentenan lau*, *Makassaarschallo*, *Bugaso*, dag, zon; *Ibanag aggau*, dag; *Malagasi maso andro*, zon; *Fate*, *Sesake*, *Lo elo*, zon; *Api mat ni elo*, oog van den dag, zon; *Lakon*, *Whitsuntide alo*, *Lifu dho*, *Nangone du*, *Vanua Lava lo*, *Rotuma astha*, *Vaturanga aso*, *Florida*, *Ysabel a ho*, zon¹, *Samoa*

¹ Voor nog andere voorbeelden zij verwezen naar Codrington, *Melan. Lang*. 51.

aso, Tonga aho, Maori ao, dag, daglicht; een afleiding is Jav. andon, dagelijks. Al deze vormen laten zich herleiden tot zoo iets als aṇḍau, ẽṇḍau. Wegens de verwantschap tusschen de linguale ṇ en l werd daaruit in sommige talen alḍau. Dewijl ld een ongewone medeklinkerverbinding is, verreed men deze deels door verplaatsing, zoodat adlao ontstond; deels door omzetting, gelijk in lēdo, waaruit door invloed der klinkers in den uitgang, lodo, enz. werd.

Een geheel ander woord is Maori ra, Samoa lâ, zon. Uit den gerekten klinker blijkt dat het woord oorspronkelijk op een nasaal uitging. Derhalve is het etymologisch identisch met Eromanga dan, Yap, Marshall-eil. ran, Lifu dra, N. Caledonië tan, Florida dani, dag. In de Indonesische talen komt, voor zoover ik weet, dit niet meer als zelfstandig woord voor, maar des te meer als bestanddeel van afgeleide stamvormen; o. a. Jav. paḍang, licht, schijnsel (van zon of maan); tẽrang, helder; arang, doorschijnend, ijl, dun; larang, schaarsch; Dajak pandang (andaṇ), (zonne) schijn; in de godentaal: dag; mandang, zich warmen; Batak torang, 't aanbreken van den dag, 't dagen; patorang ari, bij 't aanbreken van den dag; Alor taran, Ot Danum brang, helder; Toumbulu tẽrang, Tagalog madalang, helder, duidelijk; Ibanag dalang-arang, helder schijnsel (der maan); glans (van goud), enz. Tot denzelfden stam zal wel behooren Fidji rara, zich bij 't vuur warmen.

Het mag nu als vaststaande beschouwd worden dat de stamvaders der Austroasiatische en Austronesische volken (althans in linguistisch opzicht), welke Pater Schmidt als „Austrisch“ bestempelt, van Voor-indië uit geleidelijk zich oostwaarts verbreid hebben. Dit is niet in strijd met de uitkomst van mijn eigen onderzoek omtrent het stamland der Maleisch-Polynesische (Austronesische) volken. Op grond van taalkundige gegevens plaatste ik dat stamland aan de oostkust van Achter-indië. Ik verklaarde evenwel uitdrukkelijk dat ik het secundaire stamland bedoelde, d. i. de streek waar de voorouders der Malaio-Polynesiërs 't laatst als een samenhangend geheel woonden eer dat afdeelingen er van zich afscheidden om over zee nieuwe woonplaatsen op te zoeken. Waar het oudere stamland te zoeken was, kon uit de taalkundige gegevens zelfs niet bij benadering vastgesteld worden. Thans kunnen wij een stap verder gaan: wij weten nu dat er verwijderde verwanten der Austronesiërs in Voor-indië te huis behooren. Volgens de onderzoekingen van Dr. Sten Konow zijn niet

alleen de Munḍa-talen met het Mon-Khmer verwant, doch vindt men ook een reeks van taaleigens in 't lagere Himālaya-gebied, van Kanāwar in den Panjāb tot aan Darjiling, welke hoezeer Tibeto-Burmeesch in karakter, toch overblijfselen vertoonen van een oude taal, die de kenmerken draagt van 't Munḍa. Zelfs al laat men deze hybridische taaleigens buiten rekening, dan moet men toch tot de slotsom geraken dat de voorouders der Austroasiaten en Austronesiërs eene oudere laag der bevolking van Voor-indië hebben uitgemaakt, en door jongere aankomelingen, nl. Ariërs en Drawiḍa's, naar onherbergzame streken zijn teruggedrongen geworden, voor zoover zij niet met de Arische en Drawiḍische bevolking zijn versmolten. Doch ook Voor-indië zal wel niet het primaire stamland zijn, en als wij bedenken dat Ariërs en Drawiḍa's beide uit het Noordwesten in Indië zijn doorgedrongen, de eenen in Oostelijke, de anderen in Zuidwestelijke en Zuidelijke richting, dan ligt het vermoeden voor de hand dat reeds vóór hen de Austriërs uit het Noordwesten zijn gekomen, dus uit een Midden-Aziatisch gebied. Daarom noemt dan ook Pater Schmidt die Mon-Khmer-volken (met inbegrip natuurlijk der Voor-indische verwanten) „ein Bindeglied zwischen Völkern Zentralasiens und Austronesiens“. Een duidelijk overzicht van 't groote gebied waarover de twee verwante taalfamilies zich uitgebreid hebben, geven twee der drie kaarten welke aan 't zoo belangrijke werk zijn toegevoegd.

Alvorens te besluiten nog een paar woorden over de tot nog toe niet gangbare, door den Schrijver gekozen termen Austronesisch, Austroasiatisch en Austrisch. De eerste dient ter vervanging van de thans meest gebruikelijke benaming Maleisch-Polynesisch, die volgens Schmidt niet recht past. Dat is ook zoo. Indien men de geheele reeks wil aanduiden door de uiteinden te noemen, zou men moeten zeggen Malagasi-Polynesisch, want de Maleiers wonen niet in 't uiterste Westen. Minder bezwaar zou er bestaan tegen den naam Oceanisch, die door sommigen gebruikt wordt. „Austronesisch“ heeft dit voordeel dat door de wijze van samenstelling 't verband wordt uitgedrukt hetwelk tusschen de drie gekozen termen bestaat. Wel is waar is het een samenkoppeling van een Latijnsch met een Grieksch woord, doch zulks komt in kunstwoorden meer voor, o.a. in terminologie. Of de nieuwe namen algemeen bijval zullen vinden, zoodat zij allengskens algemeen in zwang zullen komen, is iets waartoe het onvoorzichtig ware zich aan voorspellingen te wagen.